

KỶ ỨC NẠN ĐÓI THẾ KỶ

ĐOÀN CHÍ THIỆU

Ngày 18/6/1919, Chính phủ Pháp từ chối việc thừa nhận các quyền tự do, dân chủ và bình đẳng của nhân dân Việt Nam qua bản yêu sách gửi Hội nghị Vecxay. Nguyễn Ái Quốc đã khẳng định: “Chỉ có giải phóng giai cấp vô sản thì mới giải phóng được dân tộc, cả hai cuộc giải phóng này chỉ có thể là sự nghiệp của chủ nghĩa cộng sản và cách mạng thế giới”.

Sau 30 mùa xuân, Bác bôn ba khắp bốn biển, năm châu đi tìm mùa xuân cho đất nước (15/7/1911), Bác trở về Pác Bó - Cao Bằng (8/2/1941) trong bối cảnh chiến tranh thế giới thứ hai (1939-1945) mới bùng nổ để chờ thời cơ...

Vào thời điểm 1941-1945, thực dân Pháp và phát xít Nhật tranh nhau “miếng mồi béo bở” Việt Nam, bắt nông dân Việt Nam nhổ lúa trồng đay, dùng thóc gạo thay chất đốt chạy máy thì cuối năm 1944 đầu năm Ất Dậu 1945, xảy ra nạn đói thế kỷ giết chết 2 triệu người dân Việt Nam vô tội. Tại Đồng Hới, Quảng Bình, Pháp - Nhật đã đánh hơi cơ sở hoạt động của ta. Chúng tăng cường canh phòng, rình mò, mật thám như rươi. Trát của Bang tá và Sở Cò Đồng Hới cấm tụ tập từ 3 đến 5 người.

Không thể làm ngơ trước nguy cơ một nạn đói đang giết dần, giết mòn dân ta. Đó là bản khoán, trần trở của cơ sở bí mật ta ở Đồng Hới. Cái khó ló cái khôn: một cuộc lạc quyền cứu đói âm thầm hoạt động trong lòng dân nội thị, kêu gọi: phật tử, con chiên ngoan đạo, những nhà giàu có hãy bày tỏ lòng hào hiệp, từ thiện và hảo tâm.

Người tiếp cận đầu tiên là ông Nghè Hy, một nhà giàu ở Đồng Hới với ông Hoàng Văn Diễm qua một người trung gian có quan hệ họ hàng là ông Đình Văn Ích. Từ đó, nhân rộng ra ông Cửu Quynh, chủ tiệm thuốc Bắc, ông Bát Viếng theo đạo thiên chúa, một nhà giàu nhất nhì tỉnh Quảng Bình lúc bấy giờ cũng hưởng ứng qua bà Hoàng Thị Liên con gái ông, vợ ông Lê Bá Tiếp rồi ông Thuận Long, Vĩnh Long...

Ông Trương Duy Bình vận động bà con và các chủ thuyền đánh cá ở Xóm Cầu, ông Nghè Đôn, vận động bà con ở các khối phố Đồng Hới. Thanh niên, phụ nữ cũng được nhen nhóm do ông Nguyễn Đức Đảng phụ trách. Chính ông Hoàng Văn Diễm đã soạn thảo văn bản đề các nhà giàu Đồng Hới kiến nghị Tuần vũ Quảng Bình phải xuất kho hàng chục tấn gạo trong đợt phát chẩn này.

Trong một bữa tiệc tại cầu ông Nghè Hy, bọn mật thám phải “chuồn” vì sự có mặt quan Tuần vũ Nguyễn Thơ dự, thế là một tổ chức cứu đói hợp pháp ra đời.

Ngày khai trương “ăn cháo” có công sứ Pháp tại Quảng Bình dự.

Chị em tiểu thương chợ Đồng Hới đảm nhận việc nấu nướng. Họ làm việc vô tư, cần mẫn, làm sao cho từ tờ mờ sáng hôm sau là có từng “dãy cháo” đặc quánh được sắp đặt thứ tự trên những tấm ván dài tại đình làng Đồng Hải, cạnh chợ Đồng Hới bấy giờ. Người ăn chỉ việc đem thẻ cháo của mình vào tô hoặc ăn ngay

(Xem tiếp trang 79)

KÝ ỨC... (Tiếp theo trang 69)

hoặc đổ vào tìm, vào vịn mang theo, về nhà cho thêm rau má, rau lang... để cả nhà cùng cầm hơi.

Số người ăn cháo cứ tăng dần lên khoảng 700 người/ngày, tiếp diễn đều đặn khoảng tháng 3, 4/1945 đến vụ chiêm xuân là kết thúc.

Tội ác của Nhật - Pháp là cố tình gây ra nạn đói năm 1945. Mặc dù đã trải qua 60 năm nhưng dư âm của nó vẫn còn lắng đọng trong ký ức của người Đồng Hới, đã sống qua hai thế kỷ. Đặc biệt là những người trong cuộc, là những nhân chứng sống đã qua tuổi cổ lai hy. Họ đã nên ông, nên bà, nên cô. Tứ đại đồng đường, chúng

kiến bao biến cố thăng trầm của lịch sử đất nước qua hai cuộc chiến tranh vệ quốc vĩ đại và vô địch nhất cuối thế kỷ 20.

Họ thầm biết ơn các nhà từ thiện: “một miếng khi đói, bằng một gói khi no”, hay “thương người như thể thương thân”. Họ thầm biết ơn cơ sở Đảng bí mật trong những ngày đầu sôi sục cách mạng đã có một sáng tạo phi thường, táo bạo để cứu mang họ thoát khỏi “sự kiện 2 triệu” đầy tính giai cấp, nhân văn - “Nhiều điều phù lấy giá gương - Người trong một nước phải thương nhau cùng”.

Đ.C.T